

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**Методичні рекомендації щодо організації самостійної
роботи студентів для вивчення навчальної дисципліни
«Право землекористування»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Харків 2023

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів для вивчення навчальної дисципліни «Право землекористування» (ступінь «Бакалавр», спеціальність 081 «Право») / уклад. С.В. Шарапова, Т.В. Лісова. Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2023. 27 с.

Укладачі: С.В. Шарапова, к.ю.н., доцент

Т.В. Лісова, д.ю.н., доцент

*Рекомендовано до видання
кафедрою Земельного та аграрного права
(протокол № 8 від 09.01.2023 р.)*

Загальні рекомендації до змісту та організації самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів є невід'ємною складовою освітнього процесу в Університеті, яка передбачає, що заплановані завдання виконуються студентами під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Цей вид роботи виступає основним засобом засвоєння навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Завдання самостійної роботи студентів:

- ✓ систематизація і поглиблення знань, умінь і практичних навичок, набуття компетентностей відповідно до обраної спеціальності;
- ✓ набуття умінь і навичок науково-дослідницької роботи;
- ✓ інтеграція наукової, освітньої і виробничої діяльності;
- ✓ розвиток мотивації до навчання й поглиблення професійних наукових і практичних інтересів, прищеплення світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей;
- ✓ формування умінь і навичок планувати й раціонально використовувати вільний від аудиторних занять час, застосовувати інформаційні технології, опрацьовувати джерела інформації для успішного засвоєння освітньо-професійної програми за спеціальністю.

Співвідношення обсягів аудиторних занять і самостійної роботи студентів визначається з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньо-професійної програми. Самостійна робота студента повинна бути конкретною за своєю спрямованістю і супроводжуватися ефективним контролем та оцінкою її результатів.

Зміст самостійної роботи студента полягає в науково обґрунтованій системі дидактично та методично оформленого навчального матеріалу і

визначається з урахуванням структурно-логічної схеми підготовки фахівців, яку відображено в освітньо-професійній програмі та робочому навчальному плані. Зміст самостійної роботи студента з кожної навчальної дисципліни визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

У ході самостійної роботи студент:

- ✓ засвоює теоретичний матеріал з навчальної дисципліни, що вивчається (засвоєння лекційного курсу, а також окремих його розділів, тем, положень і т. д.);
- ✓ закріплює знання теоретичного матеріалу, використовуючи необхідний інструментарій практичним шляхом (розв'язання задач, виконання розрахунково-графічних робіт, виконання контрольних робіт, тестів для самоперевірки, тощо);
- ✓ застосовує отримані знання і практичні навички для аналізу ситуацій і вироблення правильного рішення (підготовка до групової дискусії, підготовча робота в рамках ділової гри, письмовий аналіз конкретної ситуації, тощо);
- ✓ застосовує отримані знання та уміння для формування власної позиції, теорії, моделі (написання курсової, магістерської роботи, наукової доповіді, статті, науково-дослідної роботи).

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів для вивчення навчальної дисципліни «Право землекористування»

Самостійна робота є невід'ємним складником опанування навчальної дисципліни «Право землекористування» студентами 4 курсу денної форми навчання. Самостійна робота студента – це самостійна діяльність здобувача вищої освіти, яку науково-педагогічний працівник планує разом

зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача без його прямої участі.

«Право землекористування» – одна з найактуальніших в умовах сьогодення професійно орієнтована навчальна дисципліна, вивчення якої є важливою складовою правової освіти студентів вищих освітніх закладів. Особливого значення вона набуває у період реформування земельних правовідносин в Україні та суттєвого оновлення правового підґрунтя їх регламентації. Вивчення земельного права сприяє становленню сучасного правника як фахівця, який може забезпечити режим законності сталого розвитку земельних прав та інтересів відповідних суб'єктів.

Мета викладання навчальної дисципліни – опанування особливостей розуміння механізму правового регулювання земельних відносин у сфері права землекористування; закріплення, розширення та поглиблення спеціальних правових знань щодо правових проблем у сфері права землекористування з урахуванням правових позицій Верховного Суду; формування практичних навичок щодо самостійного розв'язання проблем, пов'язаних з набуттям права землекористування; вироблення вмінь самостійного аналізу й тлумачення законодавства у вказаній царині; набуття комплексу системних та професійних знань, компетенцій у сфері правового регулювання користування земельними ділянками, що дозволяє здійснювати самостійні наукові дослідження та розробляти практичні рекомендації у відповідній сфері.

Вивчення навчальної дисципліни «Право землекористування» сприяє становленню сучасного правника, який може забезпечити режим законності у сфері у сфері права землекористування, гарантій реалізації та захисту земельних прав.

Завданням навчальної дисципліни є: формування у студентів фахових та предметних компетентностей, що спираються на науково

обґрунтовані концепції і доктрини, розуміння основ правового регулювання права землекористування; набуття умінь визначення особливостей правовідносин, що виникають у сфері права землекористування; опанування прийомів аналізу правозастосовної практики у сфері набуття та реалізації права користування земельними ділянками.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі **результати навчання**:

- демонструвати знання і розуміння сучасної земельно-правової доктрини, цінностей, принципів та стандартів у межах сфери права землекористування;

- здійснювати критичний та системний аналіз різних правових явищ, юридичних фактів, земельно-правових норм і земельних правових відносин;

- прогнозувати вплив різних соціально-економічних факторів на досягнення мети і завдань права землекористування;

- демонструвати знання щодо основного правового інституту земельного права – права землекористування, використовувати знання і практичні навички в галузі земельного права, застосовувати земельно-правові норми щодо використання, охорони, відновлення земель;

- демонструвати знання та розуміння особливостей правового регулювання земельних правовідносин та знання у фундаментальних галузях права;

- визначити правовий статус органів управління у сфері використання земель;

- сформулювати та проаналізувати проблеми реалізації конституційних основ правового регулювання земельних відносин;
- відшукувати інформацію щодо положень права землекористування та земельного законодавства й використовувати інформаційні технології і бази даних з метою отримання такої інформації для професійної діяльності;
- визначити межі земельної правосуб'єктності, статуси суб'єктів земельних правовідносин, форми їх реалізації;
- визначити систему земельних прав громадян, гарантії, форми та способи захисту земельних прав;
- здійснювати юридичну кваліфікацію при вирішенні практичних завдань з права землекористування;
- здійснювати логічний, критичний і системний аналіз правових документів у сфері права землекористування;
- надавати консультації щодо можливих способів захисту земельних прав;
- формулювати обґрунтовані правові висновки при вирішенні земельно-правових задач і проблем;
- виявляти проблеми у правовому регулюванні земельних відносин і пропонувати способи їх вирішення з використанням теоретичних і прикладних знань відповідно до принципів захисту прав людини і її основоположних свобод;
- демонструвати знання та розуміння правових проблем і колізій у галузі регулювання земельних відносин, проблеми реалізації норм процесуального та матеріального права в земельних правовідносинах;
- підготувати проекти актів застосування питань права землекористування в процесі розв'язання практичних завдань;

-застосовувати набуті знання з права землекористування у стандартних професійних ситуаціях методами відтворення та реконструкції;

-використовувати правничу термінологію у процесі професійної діяльності, оперувати юридичними поняттями і категоріями у сфері права землекористування, застосовувати положення національного та міжнародного законодавства щодо використання, охорони та відновлення земель;

-використовувати знання і практичні навички особливостей правового регулювання використання, охорони та відновлення земель окремих категорій.

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи студента навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу. Під час самостійної роботи слід опрацювати конспекти лекцій, літературу, нормативні акти, судову практику до тем, що виносяться на практичні заняття.

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- підготовка до аудиторних занять: лекцій, практичних (семінарських, лабораторних) тощо;
- виконання завдань із навчальної дисципліни протягом семестру;
- робота над окремими темами навчальних дисциплін, які згідно з робочою програмою навчальної дисципліни винесені на самостійне опрацювання студентів;
- робота у студентському науковому гуртку кафедри;
- наукове повідомлення за вузькоспеціальною проблематикою;
- створення портфолію навчального курсу та його презентація;
- розробка кейсів;
- розробка схем, таблиць, слайдів з окремих тем навчальної дисципліни;
- підготовка тематичних презентацій;
- підготовка та публікація наукових тез, статей;

- анотування наукових статей і монографій, бібліографічний опис тощо;
- переклад іноземних текстів встановлених обсягів;
- реферування іноземних текстів за фаховими темами;
- участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах тощо;
- проведення аналізу законопроектів і змін до законодавства;
- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи, тощо.

Загальний розрахунок годин лекцій, семінарських занять, самостійної роботи

1. Опис навчальної дисципліни (навчальні одиниці)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЕКТС - 4	Галузь знань – 08 «Право»	вибором студента	за вибором студента
Кількість модулів – 2	Спеціальність – 081 «Право»	Рік підготовки: 2020-2024	Рік підготовки: 2020-2024
	Рівень освіти – перший	семестр	семестр
Загальна кількість годин - 120	(бакалаврський)	Лекції	Лекції

Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 - 4, самостійної роботи студента - 6 - 8.	рівень)	22 год.	6 год.
		Практичні/ семінарські заняття	Практичні /семінарські заняття
		26 год.	4 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		72 год.	110 год.
	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)	

Зміст програми навчальної дисципліни «Право землекористування»

Модуль 1. Основи права землекористування.

Право землекористування. Поняття права землекористування. Роль землі в житті суспільства. Особливості землі як об'єкту природи і природного ресурсу. Становлення та розвиток правового забезпечення права землекористування. Основні принципи права землекористування. Суб'єкти, об'єкти та зміст права землекористування. Підстави виникнення права землекористування. Підстави припинення права

землекористування. Права землекористувачів. Обов'язки землекористувачів.

Правова класифікація права землекористування. Види права землекористування. Особливості використання земель загального користування.

Модуль 2. Особливості окремих видів права землекористування.

Право постійного користування земельною ділянкою. Право постійного користування земельною ділянкою: поняття та особливості. Об'єкти та суб'єкти права постійного користування землею. Особливості виникнення права постійного користування земельною ділянкою. Особливості права постійного користування землями водного фонду. Особливості права постійного користування землями лісгосподарського призначення. Підстави та порядок припинення права постійного землекористування.

Право на оренду землі. Поняття та юридичні ознаки оренди землі. Особливості виникнення права оренди землі на конкурентних засадах. Особливості оренди земель державної та комунальної власності. Особливості оренди земельних ділянок приватної власності. Особливості зміни умов та припинення договору оренди землі шляхом його розірвання. Підстави припинення права оренди земельної ділянки. Особливості правового регулювання суборенди земельної ділянки. Право приватного партнера (концесіонера) на земельну ділянку. Особливості надання у користування земельних ділянок для здійснення державно-приватного партнерства (концесії). Суб'єктно-об'єктний склад.

Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови. Підстави набуття права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських

потреб (емфітевзис) або для забудови (суперфіцій). Підстави припинення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови.

Право на сервітутне користування чужою земельною ділянкою.
Види земельних сервітутів. Встановлення земельних сервітутів: підстави та порядок. Підстави та порядок припинення земельних сервітутів.

Захист прав землекористувачів. Гарантії прав землекористувачів.
Форми та способи захисту прав землекористувачів.

Правові заходи охорони земель та інших природних ресурсів у процесі землекористування. Охорона земель та інших природних ресурсів при здійсненні постійного користування земельними ділянками лісогосподарського призначення. Охорона земель та інших природних ресурсів при здійсненні постійного користування земельними ділянками водного фонду. Охорона земель та інших природних ресурсів орендарями земельних ділянок водного фонду.

Завдання до семінарських занять та самостійної роботи

Основні питання

Т е м а 1. Загальні засади права землекористування.

Питання для обговорення

1. Поняття та принципи права землекористування.
2. Загальна характеристика окремих титулів права землекористування.
3. Суб'єкти, об'єкти та зміст права землекористування.
4. Набуття та припинення права землекористування.
5. Права та обов'язки землекористувачів.

Тема 2. Класифікація права землекористування.

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика видів права землекористування.
2. Види права землекористування, закріплені в чинному Земельному кодексі України.
3. Особливості здійснення окремих видів права землекористування, закріплених у раніше чинному земельному законодавстві.

Тема 3. Право постійного користування земельною ділянкою.

Питання для обговорення

1. Поняття та ознаки права постійного землекористування.
2. Суб'єктно-об'єктний склад правовідносин щодо права постійного землекористування.
3. Підстави і порядок надання земельних ділянок у постійне користування.
4. Зміст права постійного землекористування.
5. Особливості припинення права постійного землекористування.
6. Особливості реалізації права постійного землекористування громадянами.

Тема 4. Право оренди земельної ділянки.

Питання для обговорення

1. Поняття та загальна характеристика права орендного землекористування.
2. Об'єкти, суб'єкти та істотні умови договору оренди землі.
3. Укладення договору оренди землі: підстави, порядок та особливості.
4. Договірне забезпечення суборенди земельних ділянок.
5. Підстави та порядок внесення змін та припинення договору оренди землі.
6. Особливості поновлення договору оренди землі.

Тема 5. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) або для забудови (суперфіцій).

Питання для обговорення

1. Зміст права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
2. Підстави набуття права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.
3. Підстави припинення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.
4. Зміст права користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).
5. Підстави набуття права користування чужою земельною ділянкою для забудови.
6. Підстави припинення права користування чужою земельною ділянкою для забудови.

Тема 6. Право земельного сервітуту.

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика права земельного сервітуту.
2. Об'єкти, суб'єкти, зміст права земельного сервітуту.
3. Встановлення земельних сервітутів: підстави та порядок.
4. Підстави та порядок припинення земельних сервітутів.

Тема 7. Гарантії та захист прав землекористувачів.

Питання для обговорення

1. Поняття та види гарантій прав землекористувачів.

2. Правові форми захисту прав землекористувачів.
3. Способи захисту прав землекористувачів.
4. Об'єкти, суб'єкти та зміст правовідносин у сфері захисту прав землекористувачів.
5. Особливості правовідносин у сфері захисту прав землекористувачів.
6. Складові механізми захисту прав землекористувачів.
7. Судовий захист прав землекористувачів як необхідна і ефективна гарантія їх діяльності.

Тема 8. Охорона земель та інших природних ресурсів у процесі землекористування.

Питання для обговорення

1. Поняття, суб'єкти й об'єкти правової охорони земель та інших природних ресурсів у процесі землекористування.
2. Правові заходи охорони земель та інших природних ресурсів у процесі землекористування.

СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ ДО ВСІХ ТЕМ

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>
3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.01.2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>
4. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від

- 17.11.2009 р. № 1559-VI (з наст. змін, та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>
5. Про оренду землі: Закон України від 06.1998 р. № 161-XIV в ред. від 02.10.03. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#top>.
8. Деякі питання удосконалення механізмів захисту речових прав на земельні ділянки: постанова Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 р. № 925. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/925-2017-п#Text>.
9. Порядок державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1127 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.08. 2016 р. № 553). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF#Text>
10. Порядок доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1127 (в ред. від 06.06.2018 р. № 484). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/484-2018-%D0%BF#n548>
11. Порядок надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1127 (в ред. від 26.06.2019 р. № 599). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-2019-%D0%BF#n43>
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії рейдерству: Закон України від 05.12.2009 р. № 340-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-20#Text>.
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція): Закон України від 12.02.2015 р. № 191-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-19#Text>.

14. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF#Text>
15. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру: постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2015-%D0%BF#Text>
16. Про затвердження Вимог до оформлення заяв та рішень у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 21.11.2016 р. № 3276/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1504-16#Text>
17. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру: пост. Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 р. № 1051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF?find=1&text=%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%>
18. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 р. № 1141 (в ред. від 06.06.2018 р. № 484). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1141-2011-%D0%BF#Text>
19. Про затвердження Порядку взаємодії інформаційних систем Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Державного земельного кадастру: наказ Мінекономіки та Мінюсту України від 26.11.2020 р. № 1177/35460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1177-20#Text>
20. Про затвердження Порядку доступу державних реєстраторів прав на нерухоме майно та користування відомостями Державного земельного кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2017-%D0%BF#n61>
21. Про затвердження Порядку інформаційної взаємодії між Державним земельним кадастром, іншими кадастрами та інформаційними системами:

постанова Кабінету Міністрів України від 03.06.2013 р. № 483. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2013-%D0%BF#Text>

22. Про затвердження Порядку формування та зберігання реєстраційних справ: від 18.11.2016 р. № 3267/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1499-16#Text>

23. Про затвердження Типового договору оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об'єктом: Постанова КМ України від 02. 03. 2021 р. № 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/572-2021-%D0%BF#Text>

24. Про затвердження Типового договору оренди землі: Постанова КМ України від 03.03.2004 р. № 220. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/220-2004-%D0%BF>

25. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Верховного суду України від 16.04.2004. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-04#Text>

26. Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. 576 с.

27. Буракова А. М. Визнання недійсними рішень органів владних повноважень як спосіб захисту земельних прав. Харків: Юрайт, 2019. 188 с.

28. Висіцька І. Емфітевзис: правова природа, умови, форма, доцільність застосування. *Землевпорядний вісник*. 2019. № 11. С. 41-47.

29. Глотова О.В. Правове регулювання угод із земельними ділянками: монографія. Одеса: Фенікс, 2008. 256 с.

30. Ільків О. В. Захист прав користувача земельної ділянки, наданої для сільськогосподарських потреб. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 1. С. 32-36.

31. Ільків О. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). *Юридичний вісник*. 2021. № 2. С. 98-104.
32. Ільків Н.В. Строки у договорі оренди землі державної власності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018. Вип. 2. С. 116-125.
33. Каракаш І. І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2017. 436 с.
34. Ковач Д. Л. Виникнення суб'єктивних земельних прав : монографія. Харків : Фінарт, 2019. 224 с.
35. Костюченко М.С. Правове регулювання оренди водних об'єктів в Україні: дис. канд. юрид. наук: 12.00.06. Харків, 2018. 231 с.
36. Кузьменко Н. О. Рішення органів місцевого самоврядування в механізмі правового регулювання земельних відносин: монографія. Київ: Алерта, 2018. 264 с.
37. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія. Київ: Логос, 2011. 688 с.
38. Кулинич П. Ф. Земельна реформа в Україні: правові проблеми: монографія. Київ: Норма права, 2021. 308 с.
39. Кулинич П.Ф. Поновлення договору оренди землі як спосіб захисту прав орендаря: спірні положення законодавства та судова практика. *Судова апеляція*. 2019. № 4. С. 115 - 125.
40. Литвинова Л. О., Чуєнко В. І. Порівняльна характеристика «ринку землі» в країнах Європи і України: практичні аспекти укладення договорів купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення. *Правова держава*. 2021. № 4. С. 101 – 109.
41. Малохліб О. С. Правові засади використання земельних ділянок для житлового будівництва: моногр. Харків: Юрайт, 2021. 176 с.

42. Мартин А. Регулювання ринку земель в Україні: монографія. Київ: Аграр-Медіа Груп, 2011. 252 с.
43. Марусенко Р. І. Сервітут земельний. *Велика українська юридична енциклопедія*. Т. 16 : Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга, В.В. Носік, П.Ф. Кулинич та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2019. С. 569-573.
44. Мироненко І. В. Інститут права сусідства: теоретичні та практичні аспекти: моногр. Івано-Франківськ, Супрун В.П., 2019. 341 с.
45. Одарюк М. П. Правові засади земельних процедур: монографія. Харків: ТОВ «Планета-Прінт». 2020. 176 с.
46. Правові позиції Великої Палати Верховного Суду у спорах, що виникають із земельних правовідносин: посібник / Л. А. Швецова та ін. Харків, 2021. 908 с.
47. Піфко О.О. Реєстрація прав на землі у країнах Європи: порівняльний аналіз: дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.06 / Ужгород, 2011. 215 с.
48. Ріпенко А. І. Використання земель для містобудівних потреб: теоретичні та практичні проблеми: моногр. Херсон: Гельветика, 2019. 496 с.
49. Сидор В.Д. Право оренди земельної ділянки. *Велика українська юридична енциклопедія*. Т. 16: Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга, В.В. Носік, П.Ф. Кулинич та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право. 2019. 696 с.
50. Федчишин Д. В. Реалізація та захист земельних прав в Україні: проблеми теорії та практики: монографія. Херсон: Гельветика, 2020. 418 с.
51. Харитоновна Т. Є. Емфітевзис: земельний, цивілістичний та екологічний аспекти. *Екологічне право*. 2019. Вип. 3. С. 41-45.
52. Харитоновна Т. Є. Здійснення прав на чужі земельні ділянки в Україні: проблеми теорії та практики: моногр. Одеса: Юрид. літ., 2016. 424 с.

53. Юрченко Е. С. Право сільськогосподарського землекористування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2019. 227 с.
54. Яворська О. Договір як підстава виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільгосподарських потреб. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 120-124.
55. Дайджест практики Верховного Суду у справах із договору оренди землі URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Daijest_orenda_zemli_2018_2021.pdf
56. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду у справах зі спорів, що виникають із земельних відносин (застосування норм матеріального права) Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 20.04.2018 по 18.09.2019 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/dajdjest_VP_zemelni_sporu_2018_2019.pdf
57. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду в земельних спорах за участю органів Держгеокадастру за період із 01.03.2018 по 23.11.2020р. URL:https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Daidzhest_VP_VS.pdf
58. Земельне право: підручник, 3-тє вид., доп. і перероб.; за ред. М.В. Шульги. Харків: Юрайт, 2023. 592 с.
59. Земельні спори: правові висновки Верховного Суду / Упорядник Ю. Я. Чумак. Київ: Алерта, 2021. 350 с.
60. Посібник для підготовки до іспиту із земельного права / В.І. Гордєєв, Д.М. Золотарьова, І.В. Ігнатенко та ін.; за заг. ред. проф. Шульги М.В. Харків: Юрайт, 2019. 380 с.
61. Посібник для підготовки до іспиту із земельного права / Д. В. Санніков, М.В. Шульга, В.І. Гордєєв, Харків: Право, 2021. 376 с.

Загальні вимоги до виконання видів самостійної роботи

Вид самостійної роботи обирається у межах програми навчальної дисципліни за узгодженням з викладачем на початку навчального семестру.

Організацію, контроль та оцінку якості виконання самостійної роботи студентів здійснює керівник, яким може виступати викладач, закріплений кафедрою за академічною студентською навчальною групою, або лектор (у випадку підготовки наукової доповіді, наукової статті, тез наукової доповіді). При виникненні питань, пов'язаних із виконанням самостійної роботи, студентам рекомендується звертатися до викладача з метою отримання необхідних роз'яснень та консультації.

Тематика тез та конференція, на яку вони будуть подані, визначаються студентом за погодженням з викладачем (науковим керівником). Підготовка наукової статті передбачає узгодження із викладачем (науковим керівником) її тематики, рецензування викладачем та подання на опублікування в виданні правничого спрямування. Організацію, контроль та оцінку якості її виконання здійснює викладач. Виконання самостійної роботи оцінюється за результатами самостійності та індивідуальності виконання, а також залежно від ступеня обґрунтованості, повноти, правильності, аргументованості викладення матеріалу.

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни «Право землекористування» включає:

- письмове есе за вузькоспеціальною проблемною тематикою;
- написання рефератів, наукових доповідей, наукових статей, тез наукових доповідей;
- створення презентаційних проектів.

Самостійна робота надається для перевірки та оцінки не пізніше, ніж за 10 днів до початку екзаменаційної сесії.

За рішенням викладача основні результати самостійної роботи студентів можуть бути обговорені під час практичних занять.

Методичні рекомендації до виконання окремих видів самостійної роботи

Письмове есе за вузькоспеціальною проблемною тематикою.

Виконується з метою поглибленого вивчення окремих проблем земельно-правового регулювання. Есе виражає індивідуальні уявлення автора про земельно-правові явища й має філософське спрямування.

Письмове есе виконується за темою, погодженою студентом з викладачем.

Обсяг письмового есе має бути не меншим, ніж 5 сторінок формату А-4. При підготовці есе студент має використати не менше, ніж 5 наукових джерел з земельного права.

За виконання усіх вимог щодо виконання письмового есе студент отримує від 0 до 15 балів. Кількість балів може зменшуватися у разі неохайного оформлення письмового есе, неповного врахування вимог щодо його виконання, зокрема, щодо його обсягу та кількості використаних джерел.

Реферат виконується студентом з конкретних, вузькоспеціальних питань земельного права. Тема реферату погоджується студентом з викладачем.

Обсяг реферату має становити не менше 10-ти сторінок формату А-4. При підготовці реферату студент має використати не менше 5-7 джерел, переважно наукового спрямування.

Реферати студентів можуть заслуховуватися під час практичних занять.

За виконання усіх вимог щодо написання рефератів студент отримує від 0 до 15 балів. Кількість балів може зменшуватися у разі неохайного оформлення реферату, неповного врахування вимог щодо його виконання, зокрема, щодо обсягу й кількості використаних джерел.

Наукова стаття готується за актуальною проблематикою студентом під керівництвом викладача. Тема наукової статті погоджується студентом із викладачем.

Структура наукової статті має відповідати вимогам п. 3 постанови Вищої атестаційної комісії України «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України» від 15 січня 2003 р., № 7-05/1 (URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v05_1330-03#Text), зокрема, стаття повинна містити такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Обсяг наукової статті має становити від 6 до 12 сторінок формату А-4. Наприкінці наукової статті обов'язково наводиться список використаних джерел. Наукова стаття має містити пропозиції з удосконалення теоретичних положень земельного права або ж земельного законодавства України.

Наукові статті публікуються у фахових та інших наукових виданнях. У разі істотного доопрацювання наукової статті викладачем, наукова стаття може публікуватися у співавторстві з викладачем.

За виконання усіх вимог щодо написання наукової статті та за умови її опублікування студент отримує від 0 до 15 балів. Кількість балів може зменшуватися у разі неохайного оформлення наукової статті, неповного врахування вимог щодо її виконання, її неопублікування.

Написання тез наукової доповіді проводиться за тематикою земельного права, погодженою студентом з викладачем.

Тези наукової доповіді готуються відповідно до вимог, визначених організаційним комітетом відповідної наукової (студентської, молодих учених) конференції. Як правило, обсяг тез наукової доповіді становить не більше 4-х сторінок формату А-4. Тези наукової доповіді мають містити пропозиції з удосконалення теоретичних положень земельного права або ж земельного законодавства України.

Тези наукової доповіді публікуються за результатами виступу студента у збірнику тез наукової конференції, можуть публікуватися у співавторстві з викладачем у разі їх істотного доопрацювання останнім.

За виконання усіх вимог щодо написання тез наукової доповіді та за умови виступу студента на науковій конференції студент отримує від 0 до 15 балів. Кількість балів може зменшуватися у разі неохайного оформлення тез наукової доповіді, неповного врахування вимог щодо їх виконання, не виступу студента на науковій конференції.

Створення презентаційних проектів.

Це результат самостійного вивчення будь-якої земельно-правової проблематики зі створенням презентації за результатами роботи. Презентаційний проект — навчально-пізнавальна, дослідницька, творча діяльність, яка включає мету, узгоджені методи, способи дослідження, й спрямована на досягнення загального результату з розв'язування певної земельно-правової проблеми.

Презентаційні проекти можуть бути наступних видів: **практико-орієнтований проект** (націлений на соціальні-правові цілі, використовуються методи сучасної науки: моделювання, соціологічне опитування тощо); **дослідницький проект** (за структурою нагадує справжнє наукове дослідження, включає обґрунтування актуальності обраної теми, визначення завдань дослідження, обов'язкове висунування гіпотези з подальшою її перевіркою, обговорення отриманих результатів); **інформаційний проект** (спрямований на збір інформації про якийсь земельно-правовий об'єкт, явище, категорію з метою його аналізу, узагальнення та подання для широкої аудиторії); **творчий проект** (передбачає максимально вільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів, наприклад, альманахи, інтелектуальні ігри, наукові відеокліпи тощо).

Робота над проектами проходить в кілька етапів: підготовка до роботи над проектом, вибір теми, постановка мети і завдання проекту, пошук інформації, виконання завдань проекту, підготовка до захисту проекту, презентація (захист) проектів, аналіз результатів проектної роботи.

Здійснюється студентом або малою групою студентів за однією або за декількома темами з земельного права за погодженням з викладачем. Має складатися не менше, ніж з 10 слайдів.

За виконання усіх вимог щодо створення презентаційних проектів студент отримує від 0 до 15 балів. Кількість балів може зменшуватися у разі неповного врахування вимог щодо виконання даного виду самостійної роботи.

Узагальнення судової практики.

Проводиться з метою вивчення та правового аналізу правових позицій ВП ВС, практики судів щодо застосування земельного законодавства, внесення пропозицій з його удосконалення.

Узагальнення судової практики проводиться за певною категорією справ (юрисдикційні спори, що виникають із земельних правовідносин) у судах загальної, господарської й адміністративної юрисдикції. Тематика узагальнення судової практики погоджується студентом з викладачем.

За результатами узагальнення судової практики студент складає звіт, де зазначається тематика проведеного узагальнення, кількість опрацьованих судових справ, їх загальні та відмінні риси, особливості застосування земельного законодавства у конкретних справах, правовий висновок за результатами узагальнення, пропозиції з удосконалення земельного законодавства.

За виконання усіх вимог щодо проведення узагальнення судової практики студент отримує від 0 до 15 балів. Кількість балів може бути зменшено у разі неохайного оформлення звіту за результатами узагальнення судової практики, у разі неякісного проведення узагальнення.